

Acta Juris Stetinensis

2021, nr 1 (vol. 33), 267–275
ISSN: 2083-4373 eISSN: 2545-3181
DOI: 10.18276/ais.2021.33-20

Beata Kanarek
dr
Uniwersytet Szczeciński
e-mail: beata.kanarek@usz.edu.pl
ORCID: 0000-0002-0272-5270

IN MEMORIAM **dr Maciej Bogusław Kłodawski** **1985–2020**

W dniu 25 listopada 2020 roku po długiej i ciężkiej chorobie zmarł dr Maciej Bogusław Kłodawski. Osoba ze wszech miar wyjątkowa. Wielce obiecujący naukowiec, dydaktyk i organizator, a nade wszystko człowiek wielkiej kultury, życzliwości i wrażliwości.

Doktor Maciej Kłodawski urodził się 4 lutego 1985 roku w Pyrzycach. W latach 2000–2004 uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcące w Pyrzycach, gdzie pobierał naukę w klasie o profilu matematyczno-fizycznym. W latach 2004–2009 studiował prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia zakończył w lipcu 2009 roku, uzyskując tytuł magistra prawa z oceną bardzo dobrą na dyplomie i plasując się w gronie 5% najlepszych absolwentów Uniwersytetu Szczecińskiego. Promotorem pracy magisterskiej *Porównanie klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego z klauzulą generalną dobrych obyczajów w obliczu nowego kodeksu cywilnego* był prof. dr hab. Maciej Zieliński.

Po studiach, z uwagi na sytuację osobistą, Maciej Kłodawski zdecydował się przenieść swą aktywność do Krakowa. Tam też, w latach 2009–2014, w Katedrze Teorii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego odbył stacjonarne studia doktoranckie, których zwieńczeniem była rozprawa doktorska *Redundancja tekstu prawnego*, napisana pod kierunkiem dra hab. Ryszarda Sarkowicza. Recenzentami pracy byli prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz prof. dr hab. Andrzej Malinowski z Uniwersytetu Warszawskiego. Obronę pracy przeprowadzono w czerwcu 2014 roku, a 29 września 2014 roku Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego nadała Maciejowi Kłodawskiemu stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa.

Studiował z pasją, o czym świadczą m.in. otrzymywane przez niego stypendia naukowe: przez cztery lata jednolitych studiów magisterskich, w roku 2012/2013 stypendium dla najlepszych doktorantów UJ, a także w dwóch kolejnych latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 – zwiększenie stypendium doktoranckiego z dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych (WPiA UJ). Angażował się także w najróżniejsze inicjatywy, m.in. podczas studiów prawniczych aktywnie uczestniczył w działalności koła naukowego „LexUS”, przez dwa lata był także, jako wolontariusz, redaktorem Zeszytów Naukowych Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W czasie studiów doktoranckich, od lipca 2011 roku do lipca 2012 roku, współpracował z Oddziałem Publikacji Elektronicznych w Krakowie LexisNexis Polska sp. z o.o., gdzie redagował elektroniczne wersje komentarzy, monografii i metryk bibliograficznych w systemie LexPolonica.

Nieustanna potrzeba doksztalcania sprawiła, że równoległe ze studiami doktoranckimi pobierał naukę na studiach podyplomowych „Technologiczne aspekty przetwarzania języka naturalnego” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, które ukończył w marcu 2012 roku z oceną na dyplomie: bardzo dobry.

Z dniem 1 października 2015 roku rozpoczął pracę w Katedrze Teorii Prawa, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego na stanowisku

adiunkta, którą zakończył 30 września 2018 roku, aby z pierwszym dniem października 2018 roku powrócić do swej Alma Mater. W Katedrze Teorii i Filozofii Prawa Wydziału Prawa i Administracji US, a potem, po zniesieniu katedr, w Instytucie Nauk Prawnych US pracował na stanowisku adiunkta do samego końca.

Niemalże zaraz po uzyskaniu stopnia doktora rozpoczął starania o uzyskanie uprawnień radcy prawnego. We wrześniu 2014 roku zdał egzamin wstępny na aplikację radcowską, którą rozpoczął w styczniu 2015 roku w OIRP w Szczecinie (nr wpisu na listę aplikantów radcowskich: APL-SZ-140018). Od stycznia do listopada 2015 roku pracował w kancelarii Wybranowski Nowicki Biuro Prawne w Szczecinie. Obszarem jego praktycznych zainteresowań było: prawo morskie (uprawnienia pilotów morskich), prawo medyczne (działalność lecznicza, ratownictwo medyczne, dokumentacja medyczna, postępowanie przed wojewódzką komisją ds. orzekania o zdarzeniach medycznych), postępowanie sądowoadministracyjne (skargi do NSA), prawo administracyjne (dyplomy i uprawnienia pilotów morskich), prawo budowlane (pozwolenia na budowę, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne), prawo i postępowanie cywilne (weksle, sprawy o zapłatę i apelacje w tych sprawach), prawo autorskie (projekty budowlane, licencje na korzystanie z plików). W okresie od lipca 2016 do 12 lutego 2018 roku wykonywał działalność gospodarczą Maciej Kłodawski – Usługi prawnicze w zakresie usług prawnych. W styczniu 2018 roku złożył ślubowanie radcy prawnego (OIRP w Szczecinie, nr wpisu na listę radców prawnych: SZ-1494), a od 13 lutego 2018 roku realizował się w charakterze radcy prawnego, otwierając swoją kancelarię: Kancelaria Radcy Prawnego Maciej Kłodawski.

Był ekspertem Instytutu Prawa i Społeczeństwa (INPRIS) i kluczowym współautorem sukcesu projektu dotyczącego stworzenia narzędzi edukacyjnych i poradniczych dla osób z niepełnosprawnościami z wykorzystaniem technologii informatycznych. Od lutego 2015 roku do stycznia 2016 roku był wykonawcą z ramienia INPRIS grantu „Nowe aplikacje w sądownictwie przeciw wykluczeniu niepełnosprawnych” (2015– 2016) – grant z funduszy EOG w ramach programu „Obywatele dla demokracji” (numer projektu: E2/1867).

Nade wszystko zajmowała dra Macieja Kłodawskiego problematyka redagowania tekstów prawnych, stąd też w maju 2012 roku odbył praktykę w Departamencie Prawa Społecznego Rządowego Centrum Legislacji, a od grudnia 2012 roku do lutego 2013 roku pracował w Departamencie Prawnym i Orzecznictwa Rządowego Centrum Legislacji. W lutym 2014 roku podjął pracę w charakterze legislatora w Biurze Legislacyjnym Kancelarii Senatu, pracę tę wykonywał do grudnia 2014 roku. Był też aktywnym i cenionym członkiem Polskiego Towarzystwa Legislacji oraz wykładowcą Krajowej Szkoły Administracji Publicznej – ostatnie wykłady,

„Relacje między przepisami oraz rodzaje luk w prawie i ich usuwanie”, miał zaplanowane na 1 października 2020 roku.

Pracował naukowo bez taryfy ulgowej, w tym w zespole badawczym, który pod kierownictwem Profesora Krzysztofa Pleszki, w okresie od 31 stycznia 2019 roku do 30 stycznia 2022 roku, realizuje grant NCN OPUS 15 na projekt zatytułowany „Błędy legislacyjne a zrozumiałość tekstu prawnego” (2018/29/B/HS5/01433). W ramach tego projektu złożył artykuł *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*¹.

Był człowiekiem niebywale konsekwentnym. Cecha ta widoczna jest także w rezultatach jego badań naukowych. Niemal wszystkie swoje prace poświęcił szeroko pojmowanemu tekstowi prawnemu, zwłaszcza sposobowi redagowania tego tekstu. Oczywiście zawsze w ujęciu nowatorskim i *pro futuro*.

Niewątpliwie najbardziej doniosłym naukowym dokonaniem dra Macieja Kłodawskiego są ustalenia poczynione w monografii *Redundancja w tekście prawnym*², z pogranicza teorii prawa (w tym teorii legislacji i teorii interpretacji tekstu prawnego) i lingwistyki, stanowiącej poprawioną wersję pracy doktorskiej. W sposób nowatorski zaprezentował w niej szczególną właściwość tekstu prawnego, polegającą na nadmiarze występującym w obrębie samego tekstu, wskazał kryteria tego nadmiaru oraz kryteria jego oceny. Wyróżnił przy tym dwa rodzaje owej nadmiarowości: językową i systemową, każdorazowo wykazując, że takie wyróżnienie znajduje odzwierciedlenie w treści tekstów prawnych. Problem redundancji – co zrozumiałe – towarzyszył mu już podczas studiów doktoranckich. Przejawem tego są trzy artykuły z tego okresu: *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*³, *Pleonazmy i analityzmy – wyrażenia redundantne pragmatycznie w języku prawnym*⁴ oraz *Superfluum i nadwyżki znaczeniowe jako przykłady redundancji tekstu prawnego*⁵.

1 M. Kłodawski, *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*, „International Journal for the Semiotics of Law – Revue internationale de Sémiotique juridique” 2020, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11196-020-09764-z> (dostęp 22.01.2021).

2 M. Kłodawski, *Redundancja w tekście prawnym*, Toruń 2017.

3 M. Kłodawski, *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*, w: Z. Dziemianko, W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Poznań 2012, s. 151–166.

4 M. Kłodawski, *Pleonazmy i analityzmy – wyrażenia redundantne pragmatycznie w języku prawnym*, w: A. Niewiadomski, E. Sztymelska (red.), *Język współczesnego prawa*, Warszawa 2012, s. 121–132.

5 M. Kłodawski, *Superfluum i nadwyżki znaczeniowe jako przykłady redundancji tekstu prawnego*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 2, s. 38–51.

Z okresu studiów doktoranckich pochodzą jeszcze trzy inne prace nawiązujące do kwestii konstrukcji i zawartości tekstu prawnego: *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*⁶, *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*⁷ oraz *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*⁸.

Kwestie dotyczące szczegółowych rodzajów przepisów jako elementów tekstu prawnego, w odniesieniu do aktualnie obowiązujących zasad techniki prawodawczej, podniósł w dwóch kolejnych artykułach: „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”⁹ oraz *Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa*¹⁰. Z kolei problematykę związaną z rozstrzygnięciami prawodawcy w zakresie obowiązywania i zmiany prawa podjął w pracy *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*¹¹ oraz we współautorskim opracowaniu *Milczenie prawodawcy w kwestiach intertemporalnych w świetle wybranego orzecznictwa i poglądów doktryny – kilka uwag po nowelizacji Zasad techniki prawodawczej*¹².

Doktor Maciej Kłodawski był też żywo zainteresowany dobrymi praktykami legislacyjnymi, tak w ich wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. Dał temu wyraz w następujących opracowaniach: *Dobre praktyki legislacyjne jako*

-
- 6 M. Kłodawski, *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*, w: A. Samonek (red.), *Teoria prawa między nowoczesnością a ponowoczesnością*, Kraków 2012, s. 99–107.
 - 7 M. Kłodawski, *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*, w: Z.E. Zieliński (red.), *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, Kielce 2012, s. 379–389.
 - 8 M. Kłodawski, *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*, w: E. Kulczycki, M. Wendland (red.), *Komunikologia. Teoria i praktyka komunikacji*, Poznań 2012, s. 205–222.
 - 9 M. Kłodawski, „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”, *Przegląd Legislacyjny* 2016, nr 4, s. 21–33.
 - 10 M. Kłodawski, *Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa*, w: W. Federczyk, S. Peszkowski (red.), *Doskonalenie i standaryzacja procesu legislacyjnego – dobre praktyki opracowane w ramach projektu LEGIS*, Warszawa 2019, s. 460–479.
 - 11 M. Kłodawski, *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*, *Przegląd Legislacyjny* 2018, nr 2, s. 23–39.
 - 12 B. Sienko-Kowalska, M. Kłodawski, *Milczenie prawodawcy w kwestiach intertemporalnych w świetle wybranego orzecznictwa i poglądów doktryny – kilka uwag po nowelizacji Zasad techniki prawodawczej*, w: M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018, s. 110–125.

pozaprawne źródło techniki prawodawczej¹³, *Legislatorzy w pułapce polityczności*¹⁴ oraz *Nieprawidłowe odesłania do przepisów szczególnych i odrębnych*¹⁵. W zakresie problematyki legislacji był również redaktorem lub współredaktorem prac zbiorowych. W 2016 roku pracy *Legislacja czasu przemian, przemiany w legislacji. Księga jubileuszowa na XX-lecie Polskiego Towarzystwa Legislacji*¹⁶ i w 2018 roku pracy *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*¹⁷. Nie unikał też szerszej perspektywy teoretycznej i stąd w 2018 roku podjął się współredagowania dwóch prac zbiorowych z zakresu teorii prawa i prawoznawstwa: *Aktualne problemy stosowania prawa*¹⁸ oraz *Granice prawoznawstwa wobec etyki, praw człowieka i prawa karnego*¹⁹.

Szczególnego rodzaju fascynacja towarzyszyła mu, gdy rozważał zastosowanie sztucznej inteligencji w prawie. Ten aspekt jego naukowej ciekawości znalazł odzwierciedlenie we współpracy z drem Michałem Araszkiwiczem (UJ), z którym napisał dwa artykuły: *Rule-based expert system for disabled persons – The case of the nursing benefit*²⁰ oraz *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*²¹. Oba poświęcone zostały pomysłowi stworzenia prawniczego systemu eksperckiego opartego na sztucznej inteligencji, zdolnego udzielić odpowiedzi na zadawane przez zainteresowanego pytania w sposób zautomatyzowany, na podstawie zastosowanych reguł. W pierwszym artykule za przykład możliwego zastosowania opisanej procedury posłużył zasiłek pielęgnacyjny,

- 13 M. Kłodawski, M. Berek, *Dobre praktyki legislacyjne jako pozaprawne źródło techniki prawodawczej*, „Przegląd Legislacyjny” 2017, nr 3, s. 9–34.
- 14 M. Kłodawski, *Legislatorzy w pułapce polityczności*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXXII, s. 151–167.
- 15 M. Kłodawski, *Nieprawidłowe odesłania do przepisów szczególnych i odrębnych*, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 2, s. 9–24.
- 16 M. Kłodawski, A. Witorska, M. Lachowski (red.), *Legislacja czasu przemian, przemiany w legislacji. Księga jubileuszowa na XX-lecie Polskiego Towarzystwa Legislacji*, Warszawa 2016.
- 17 M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.
- 18 M. Kłodawski, M. Łaszewska-Hellriegel (red.), *Aktualne problemy stosowania prawa*, Zielona Góra 2018.
- 19 M. Łaszewska-Hellriegel, M. Kłodawski (red.), *Granice prawoznawstwa wobec etyki, praw człowieka i prawa karnego*, Zielona Góra 2018.
- 20 M. Araszkiwicz, M. Kłodawski, *Rule-based Expert System for Disabled Persons – The Case of the Nursing Benefit*, „Trzeci Sektor. Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego” 2019, nr 3, s. 66–80.
- 21 M. Araszkiwicz, M. Kłodawski, *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*, w: U. Pagallo, M. Palmirani, P. Casanovas, G. Sartor, S. Villata (red.), *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems. AICOL 2015, AICOL 2016, AICOL 2016, AICOL 2017, AICOL 2017, Lecture Notes in Computer Science*, Springer, Cham 2018, vol. 10791, s. 187–201. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-030-00178-0_12.pdf (dostęp 22.01.2021).

przyznawany świadczącym opiekę osobistą osobom niepełnosprawnym, w drugim natomiast polskie prawo spadkowe.

Gdy się czegoś podejmował, robił to z największym, możliwym zaangażowaniem i wiarą, że tylko tak należy. Był perfekcjonistą. Nie odpuszczał. Jeśli towarzyszyło mu przeświadczenie, że warto coś zrealizować, to pomimo przeszkód doprowadzał sprawę do udanego finiszu. Tak było m.in. z konferencją naukową „Zmiany w technice prawodawczej po trzech latach od ich wejścia w życie – perspektywa teoretyczna i praktyczna”, która odbyła się 27 marca 2019 r. na Wydziale Prawa i Administracji US, w znacznej mierze dzięki Jego staraniom i olbrzymiej determinacji. Podobnie było, gdy uznał, że zachodzi potrzeba przeprowadzenia wykładu i spotkania z drem M. Araszkiwiczem, specjalistą z zakresu sztucznej inteligencji w zastosowaniach prawniczych. Choć sam, z uwagi na chorobę, nie mógł w tym wykładzie wziąć już udziału, to kwestie formalne związane z przygotowaniem wykładu *Sztuczna inteligencja a legislacja. Reprezentacja wiedzy i analityka tekstu* dopiął na ostatni guzik.

Nawet będąc już bardzo ciężko chorym, nie odmawiał wykonywania obowiązków. Na niecały miesiąc przed śmiercią przygotował Regulamin Centrum Analiz Ekspertkich WPiA US. Wykonał tę pracę, jak zawsze, z największą starannością. Niemalże do ostatnich dni pracował naukowo. 12 października 2020 roku drogą mailową przesłał swój ostatni tekst *Pismo jako technologia komunikacji* z następującym komentarzem: „Tekst analizuje temat, jak można sądzić po zapoznaniu się z tytułem, banalny. Wydaje mi się jednak, że po sięgnięciu do prac antropologów, przedstawicieli nauk o kulturze i badaczy tzw. nowych mediów udało się nieco rozszerzyć spojrzenie charakterystyczne dla klasycznego prawnictwa i pokazać nie tylko zalety, ale i pewne wady pisma, a ponadto zastanowić się nad wykorzystywaniem w przyszłości tzw. nowych mediów do komunikowania treści normatywnych”. Tekst ten zgłosił do publikacji 15 października 2020 roku w „Forum Prawniczym”.

Posiadał także inne umiejętności np. znajomość języków programowania HTML, Pascal i Perl, co pozwalało mu podejmować się takich zajęć, jak: przygotowanie katalogu fotografii produktów, projektowanie animacji komputerowej czy projektowanie stron internetowych (dla Europa Systems sp. z o.o. w Szczecinie). Jego hobby było kolarstwo turystyczne, uwielbiał podróże i zajmował się fotografią krajoobrazową.

Doktor Maciej Kłodawski był niezmiernie cenionym dydaktykiem i współpracownikiem. Dokładał nadzwyczajnej staranności w kontaktach międzyludzkich. Lubił kontakt ze studentami i potrzebował go. I była to relacja symetryczna. Był bardzo wymagający, ale zarazem gotów do poświęcenia takiej ilości czasu, jaka była studentowi potrzebna. Miał szacunek do każdego człowieka i dało się to odczuć w każdej sytuacji. Był nadzwyczajnie skromny. Pozostawiał po sobie ślad w postaci

wrażenia obcowania z człowiekiem, jak na współczesne czasy, ponadprzeciętnym. Był też niezwykle pokorny wobec choroby, z którą przyszło mu się mierzyć. Nie epatował nią.

Doktor Maciej Kłodawski był człowiekiem przywiązany do tradycyjnych wartości, niezwykle silnie związanym z rodziną, w tym szczególnie z rodzicami, którym poświęcił swoją jedyną monografię. Pozostawił żonę i dwoje dzieci, synów Stasia i Janka. W dniu pogrzebu Taty, 28 listopada 2020 roku, obchodzili drugie urodziny.

Pozostawił też po sobie pustkę, której nie uda się zapełnić.

Wykaz publikacji Doktora Macieja Kłodawskiego

- Araszkiewicz M., Kłodawski M., *Developing Rule-Based Expert System for People with Disabilities – The Case of Succession Law*, w: U. Pagallo, M. Palmirani, P. Casanovas, G. Sartor, S. Villata (red.), *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems. AICOL 2015, AICOL 2016, AICOL 2016, AICOL 2017, AICOL 2017*, Lecture Notes in Computer Science, Springer, Cham 2018, vol. 10791, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-030-00178-0_12.pdf.
- Araszkiewicz M., Kłodawski M., *Rule-based Expert System for Disabled Persons – The Case of the Nursing Benefit*, „Trzeci Sektor. Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego” 2019, nr 3.
- Kłodawski M., *Hipertekst a technika legislacyjna – o możliwości zmiany paradygmatu polskiego prawodawstwa*, w: A. Samonek (red.), *Teoria prawa między nowoczesnością a ponowoczesnością*, Kraków 2012.
- Kłodawski M. (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.
- Kłodawski M., „Regulacje” na tle ujęcia przepisów epizodycznych w „Zasadach techniki prawodawczej”, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 4.
- Kłodawski M., *Autonowelizacja aktu normatywnego w kontekście czasowych granic antycypacji prawodawcy*, „Przegląd Legislacyjny” 2018, nr 2.
- Kłodawski M., Berek M., *Dobre praktyki legislacyjne jako pozaprawne źródło techniki prawodawczej*, „Przegląd Legislacyjny” 2017, nr 3.
- Kłodawski M., *Legislatorzy w pułapce polityczności*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXXII.
- Kłodawski M., Łaszewska-Hellriegel M. (red.), *Aktualne problemy stosowania prawa*, Zielona Góra 2018.
- Kłodawski M., *Nieprawidłowe odesłania do przepisów szczególnych i odrębnych*, „Przegląd Legislacyjny” 2016, nr 2.

- Kłodawski M., *Określanie relacji między przepisami prawnymi za pomocą zwrotu „z zastrzeżeniem” i zwrotów podobnych z perspektywy teorii i praktyki tworzenia prawa*, w: W. Federczyk, S. Peszkowski (red.), *Doskonalenie i standaryzacja procesu legislacyjnego – dobre praktyki opracowane w ramach projektu LEGIS*, Warszawa 2019.
- Kłodawski M., *Pleonazmy i analizy – wyrażenia redundantne pragmatycznie w języku prawnym*, w: A. Niewiadomski, E. Sztymelska (red.), *Język współczesnego prawa*, Warszawa 2012.
- Kłodawski M., *Pojęcie informacji w naukach teoretycznoprawnych*, w: Z.E. Zieliński (red.), *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, Kielce 2012.
- Kłodawski M., *Przepis prawny jako komunikat. Uwagi o refleksji nad komunikacją w polskim prawoznawstwie*, w: E. Kulczycki, M. Wendland (red.), *Komunikologia. Teoria i praktyka komunikacji*, Poznań 2012.
- Kłodawski M., *Redundancja w tekście prawnym*, Toruń 2017.
- Kłodawski M., *Referring Phrases with Deictic Indication and the Issue of Comprehensibility of Texts of Normative Acts: The Case of Polish Codes*, „International Journal for the Semiotics of Law – Revue internationale de Sémiotique juridique” 2020, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11196-020-09764-z>.
- Kłodawski M., *Superfluum i nadwyżki znaczeniowe jako przykłady redundancji tekstu prawnego*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 2.
- Kłodawski M., *Trzy ujęcia nadmiarowości w polskim prawie stanowionym*, w: Z. Dziemianko, W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Poznań 2012.
- Kłodawski M., Witorska A., Lachowski M. (red.), *Legislacja czasu przemian, przemiany w legislacji. Księga jubileuszowa na XX-lecie Polskiego Towarzystwa Legislacji*, Warszawa 2016.
- Łaszewska-Hellriegel M., Kłodawski M. (red.), *Granice prawoznawstwa wobec etyki, praw człowieka i prawa karnego*, Zielona Góra 2018.
- Sieńko-Kowalska B., Kłodawski M., *Milczenie prawodawcy w kwestiach intertemporalnych w świetle wybranego orzecznictwa i poglądów doktryny – kilka uwag po nowelizacji Zasad techniki prawodawczej*, w: M. Kłodawski (red.), *Szkice z teorii tworzenia prawa i techniki legislacyjnej*, Warszawa 2018.